

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 13/2021-55

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátskou kanceláriou URBAN STEINECKER GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., Havlíčkova 16, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava V v konaní sp. zn. 2T/8/2016 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava V v konaní sp. zn. 2T/8/2016 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava V v konaní sp. zn. 2T/8/2016 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **1 000 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Bratislava V **p o v i n n ý** vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Bratislava V **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **432,90 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 8. septembra 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a základného práva podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) postupom Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 2T/8/2016 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovateľka žiadala o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 2 000 eur a náhrady trov konania.

2. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 13/2021-24 z 27. januára 2021 sťažovateľka podaním doručeným 23. augusta 2021 rozšírila petit ústavnej sťažnosti o námietku porušenia čl. 13 dohovoru a žiadala o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 4 000 eur.

3. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), z ktorého vyplýva, že ak ústavný súd návrh na začatie konania neodmietne alebo ho nezamietne podľa § 57, prijme ho pri predbežnom prerokovaní na ďalšie konanie „v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu“. Uvedené ustanovenie zákona o ústavnom súde vylučuje možnosť sťažovateľa meniť či rozširovať, resp. dopĺňať v období po prijatí ústavnej sťažnosti návrh na začatie konania (ústavnú sťažnosť), ktorý je koncentrovane vyjadrený v petite, na čo ústavný súd konštantne poukazuje vo svojej ustálenej judikatúre (pozri napr. m. m. I. ÚS 36/02, I. ÚS 109/02, III. ÚS 196/08, III. ÚS 225/08, IV. ÚS 305/09). Ústavný súd v nadväznosti na uvedené konštatuje, že v tomto štádiu konania (po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie) rozšírenie ústavnej sťažnosti nie je prípustné, a preto o nej rozhodoval len v rozsahu, v ktorom prijal vec na ďalšie konanie uznesením č. k. III. ÚS 13/2021-24 z 27. januára 2021.

II.

Skutkové východiská

4. Okresný súd rozsudkom č. k. 2T/8/2016 z 26. júna 2018 uznal sťažovateľku vinnou zo spáchania obzvlášť závažného zločinu podvodu podľa § 221 ods. 1 a 4 písm. a) Trestného zákona a odsúdil ju podľa § 221 ods. 4 Trestného zákona s použitím § 36 písm. j) a § 38 ods. 2 a 3 Trestného zákona na trest odňatia slobody v trvaní 12 rokov. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 4To/94/2018 z 8. novembra 2018 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“) odvolanie sťažovateľky podľa § 319 Trestného poriadku zamietol. Proti uzneseniu krajského súdu sťažovateľka podala 15. apríla 2019 dovolanie. Okresný súd získal vedomosť o podaní dovolania sťažovateľkou zo súdneho manažmentu až 11. júna 2020 zrejme z dôvodu, že so spisom nebolo manipulované, keďže bol od 25. februára 2019 zapožičaný Okresnému súdu Košice II z dôvodu prebiehajúceho konania sp. zn. 5T/24/2012 (v ktorom mal byť uložený spoločný trest, pozn.). Z dôvodu podaného dovolania okresný súd urýchlene žiadal Okresný súd Košice II o vrátenie spisu,

ktorý sa v tom čase nachádzal na Krajskom súde v Košiciach. Okresný súd zaslal 27. júla 2020 dovolanie sťažovateľky Krajskej prokuratúre v Bratislave (ďalej len „krajská prokuratúra“), ktorá sa k nemu vyjadrila 11. augusta 2020. Spis bol 21. septembra 2020 vrátený okresnému súdu a 25. septembra 2020 predložený najvyššiemu súdu spolu s dovolaním. Spis bol 5. októbra 2020 vrátený okresnému súdu ako predčasne predložený. Najvyšší súd vytkol okresnému súdu, že dovolanie nedoručil poškodeným na vyjadrenie a ani uznesenie krajského súdu nedoručil priamo obvinenej ani poškodeným. Okresný súd predložil spis opätovne najvyššiemu súdu 8. januára 2021. Najvyšší súd rozhodol o odmietnutí dovolania sťažovateľky 15. júna 2022. Spis bol vrátený okresnému súdu 24. júna 2022, rozhodnutie o dovolaní dosiaľ nebolo stranám doručené.

III.

Argumentácia sťažovateľky

5. Podľa sťažovateľky okresný súd ako súd prvej inštancie koná nesústredene, neefektívne a zjavne pomaly, keď počas doby 16,5 mesiaca „*nebol porušovateľ schopný*“ postúpiť spis najvyššiemu súdu na rozhodnutie o dovolaní, a to bez akéhokoľvek pričinenia sťažovateľky ako odsúdenej.

6. Pokiaľ ide o kritérium právnej a faktickej zložitosti veci, rozhodovanie o dovolaní, resp. samotný úkon postúpenia spisu a dovolania najvyššiemu súdu, patrí do bežnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov, resp. medzi bežné činnosti, ktoré vo vyššej miere nezaťažujú konajúci súd a po právnej stránke ich v žiadnom prípade nemožno považovať za zložité. Sťažovateľka bola vždy aktívnou stranou trestného konania, je zastúpená právnym zástupcom a počas konania sa nedopustila žiadneho konania, ktorým by marila možnosť súdu konať bez zbytočných prietahov. Na druhej strane je však sťažovateľka v napadnutom konaní „*obeťou*“ vlastného štátu, v ktorom sa jej odopiera prístup k spravodlivosti, čo je v podmienkach právneho štátu netolerovateľným a neudržateľným stavom. Pokiaľ ide o hodnotenie samotného postupu okresného súdu, je nesporné, že celková doba konania o dovolaní je neprimeraná, keďže okresný súd má u seba spis a dovolanie k dispozícii už od 15. apríla 2019, napriek tomu tieto nepostúpil dovolaciemu súdu, čo je zjavne neprimerané. Vzhľadom na predmet konania je evidentné, že konečné vyriešenie sporu je pre sťažovateľku ako odsúdenú vo výkone trestu odňatia slobody extrémne dôležité a významné.

7. Sťažovateľka je toho názoru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní dochádza súčasne k porušeniu základného práva podľa čl. 47 charty, „*nakolko namietané konanie je trestným konaním, a nakolko s poukazom na zákon č. 300/2005 Z. z Trestný zákon... ktorý prebral podľa zoznamu preberaných právne záväzných aktov Európskej únie... celkom 28 Rámcových rozhodnutí Rady ako aj Smerníc Európskeho Parlamentu a rady ako aj podľa TP, ktorý okrem iných (celkom 18ich právne záväzných aktov Európskej únie) prebral podľa zoznamu preberaných právne záväzných aktov Európskej únie aj Smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní (Ú. v. EÚ L 65, 11. 3. 2016) - je toto namietané konanie aj konaním s prvkom práva Európskej únie*“.

8. Sťažovateľka považuje za dôvodné, aby jej ústavný súd priznal finančné zadostučinenie v požadovanej sume, ktoré zodpovedá jej ujme spočívajúcej „*v pocitoch nespravodlivosti, neistoty a stresového vypätia, ktoré so sebou konanie najmä v takej dĺžke prináša*“.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

9. Okresný súd sa k vecnej stránke prijatej ústavnej sťažnosti nevyjadril a vo svojom podaní len poukázal na odpovede na sťažnosti sťažovateľky, ktoré súd v napadnutom konaní evidoval a vybavoval.

IV.2. Replika sťažovateľky:

10. Keďže okresný súd sa k opodstatnenosti ústavnej sťažnosti vecne nevyjadril, ústavný súd nepovažoval za potrebné zaslať odpoveď okresného súdu sťažovateľke na repliku.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

V.1. K namietanému porušeniu čl. 47 charty:

11. K námietke porušenia základného práva v zmysle čl. 47 charty ústavný súd uvádza, že okrem toho, že druhá veta tohto článku obsahujúca právo na prejednanie veci v primeranej lehote obsahovo zodpovedá čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa tento článok charty aplikuje v prípade, ak sa prejednávacia vec týka práva Európskej únie, resp. sa v nej aplikuje právo Európskej únie (III. ÚS 141/2011, IV. ÚS 398/2013, IV. ÚS 166/2021), čo z predmetu posudzovaného konania nevyplýva. Pokiaľ sťažovateľka tvrdí, že napadnuté konanie je konaním s prvkom práva Európskej únie, poukazujúc na smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní (ďalej len „smernica“), ústavný súd poukazuje na poslednú vetu bodu 12 tejto smernice, v zmysle ktorej do rozsahu jej pôsobnosti nepatrí konanie o mimoriadnom opravnom prostriedku, teda ani dovolacie konanie.

12. Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že ustanovenie čl. 47 charty nie je na vec sťažovateľky aplikovateľné *ratione materiae*, preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovelo (bod 5 výroku nálezu).

V.2. K namietanému porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru:

13. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy a v čl. 38 ods. 2 listiny osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

14. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na naplnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí,

aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet a právoplatne nerozhodli (m. m. I. ÚS 24/03, IV. ÚS 232/03).

15. Aj podľa judikatúry EŠLP má obvinený právo na to, aby o jeho trestnom obvinení bolo rozhodnuté v primeranej lehote. Toto právo je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Podmieňuje priamo spravodlivý charakter konania tým, že zabraňuje strate dôkazov alebo oslabeniu ich dôkaznej hodnoty. Bráni tiež tomu, aby obvinený bol príliš dlho vystavený zásahom do svojich práv a slobôd a neistote o svojom osude (rozsudok EŠLP vo veci Wemhoff v. Nemecko z 27. 6. 1968).

16. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo, alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). Ústavný súd pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

17. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že z hľadiska hodnotenia povahy veci sa oprel o všeobecnú zásadu uznávanú aj v judikatúre EŠLP, podľa ktorej sa primeraná lehota na konanie v trestných veciach v dôsledku mimoriadne citel'ného zásahu do sféry osobných práv a slobôd, ktorý je s priebehom trestného procesu spojený, musí posudzovať prísnejšie (napr. II. ÚS 32/03, I. ÚS 11/08). Nemožno pochybovať o tom, že aj povaha predmetného trestného činu si vyžaduje osobitnú starostlivosť orgánov činných v trestnom konaní a všeobecného súdu o naplnenie účelu trestného konania, čo okrem iného znamená, že orgány činné v trestnom konaní a všeobecný súd majú povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty účastníkov konania vrátane poškodených strán.

18. Ústavný súd, vychádzajúc z obsahu sťažnostných námietok, ako aj zo stavu napadnutého konania, ktoré v čase doručenia ústavnej sťažnosti bolo právoplatne skončené, sa pri posúdení opodstatnenosti ústavnej sťažnosti zaoberal tou časťou napadnutého konania, ktorá začala podaním dovolania sťažovateľky a v rámci ktorej okresný súd koná ako súd prvého stupňa v konaní o dovolaní.

19. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že v konaní o dovolaní okresný súd ako súd prvého stupňa nekoná o merite veci, realizuje iba rutinné procesné úkony spojené s doručovaním dovolania stranám trestného konania. Zdlhavý priebeh tejto fázy konania preto nemožno ospravedlniť faktickou či právnou zložitou veci.

20. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným prietahom.

21. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov, pričom zistil jeho nečinnosť, ale aj neefektívnu a nesústredenú činnosť, ktoré tiež môžu zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09).

22. Okresný súd bol v predmetnej veci nečinný v období od 15. apríla 2019, keď sťažovateľka podala dovolanie, do 27. júla 2020 (15 mesiacov), keď okresný súd reálne začal vykonávať úkony v rámci dovolacieho konania a dovolanie zaslal krajskej prokuratúre na vyjadrenie. Podľa názoru ústavného súdu ani samotná skutočnosť zapožičania spisu nebránila okresnému súdu vykonávať procesné úkony spočívajúce v doručení dovolania stranám konania na vyjadrenie. Okresný súd konal neefektívne a nesústredene aj pri predkladaní spisu najvyššiemu súdu, ktorý mu vrátil spis ako predčasne predložený z dôvodu, že dovolanie nebolo zaslané poškodeným na vyjadrenie, ako aj pre vady v doručovaní dovolaní napadnutého rozhodnutia krajského súdu. Z tohto dôvodu bol spis opätovne predložený najvyššiemu súdu až 8. januára 2021.

23. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd kvalifikoval zistenú nečinnosť okresného súdu v posudzovanej časti napadnutého konania, ako aj jeho neefektívnu a nesústredenú činnosť ako zbytočné prietahy, a preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

24. Keďže ústavný súd z predloženého spisu okresného súdu zistil, že rozhodnutie o dovolaní nebolo stranám zatiaľ doručené aj napriek tomu, že okresný súd disponuje spisom od 24. júna 2022, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal, aby okresný súd v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku nálezu).

25. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

26. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiada o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 2 000 eur, ktoré zodpovedá jej ujme spočívajúcej v pocitoch nespravodlivosti, neistoty a stresového vypätia.

27. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

28. Vzhľadom na dĺžku posudzovanej doby napadnutého konania, v ktorom okresný súd už nevykonával úkony vo veci samej, ale len rutinné procesné úkony v dovolacom konaní, na jeho neodôvodnenú nečinnosť a nesústredený postup, berúc do úvahy aj význam veci pre sťažovateľku, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 000 eur sťažovateľke za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

29. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 432,90 eur vrátane dane z pridanej hodnoty.

30. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách

advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2020 je 177 eur a hodnota režijného paušálu je 10,62 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2020 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu). Právny zástupca sťažovateľky je platiteľom dane z pridanej hodnoty, preto sa odmena zvyšuje o 20 % dane z pridanej hodnoty.

31. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 4 výroku nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. októbra 2022

Peter Straka
predseda senátu